

jitro

Muž, který vybuchl

Výbor povídek přeložených z irštiny

Muž, který vybuchl

Výbor povídek přeložených z irštiny

Uspořádal

Radvan Markus

Nakladatelství děkuje za finanční příspěvní Ireland Literature Exchange, nadaci na podporu překlada, se sídlem v irském Dublinu.

www.irelandliterature.com

info@irelandliterature.com

The publisher acknowledges the financial assistance of Ireland Literature Exchange (translation fund), Dublin, Ireland.

Srdečně děkujeme Mícheálovi Ó Conghailovi a Janě Markusové za pomoc při přípravě knihy.

Translation © Radvan Markus, Kristýna Zoé Syrová,
Tereza Včelicová, Martin Světlík, Daniela Theinová,
Jaroslava Marešová, Hynek Janoušek, Lucie Gillová, 2016

Editor © Radvan Markus, 2016

Cover & Design © Ondřej Tichý, 2016

© Vojtěch Ripka – Jitro, 2016

ISBN 80-86985-13-X

OBSAH

Ubožáčka	11
Mánus Ó Súileachán	27
Výprava Černého Petříka	45
Příchod a odchod Johna Anglána	51
Pomsta	59
Na kraji močálu	81
Znalec	109
Kniha svatého Molinga	119
Geneze	131
Obludnost války	163
Hroby	173
Otec	189
Muž, který vybuchl	203
Tváře povídky v irštině	217
O autorech	231
Ediční poznámka	241

Příští měsíc se v Gaillimhi koná soudní řízení ve věci pomluvy. Před soudcem a porotou stanou Séamus de Búrca z Cnoc Móru a Aindréis Ó Fionnachta z města. A jelikož rozsudek bude znám dřív, než se tahle slova dostanou na papír, nebude snad na překážku, když si celý případ dopodrobna vylíčíme.

Jednoho dne nedlouho poté, co se vrátil z Ameriky, seděl de Búrca na kamenné zídce v hloučku gaillimhských zahálečů, když vtom jeho pozornost upoutalo děvče, které se k nim po cestě blížilo krokem tak lehkým a ladným, že by byl přísahal, že nic půvabnějšího v životě neviděl. Mohla být asi tak osmnáctiletá, i když podle stop, co po ní zůstávaly v blátě, by jí člověk hádal nanejvýš dvanáct.

Ve chvíli, kdy ho s tichým broukáním míjela, už de Búrca věděl, že se zamiloval. Mezerou mezi horními zuby prudce vyplivl žvýkací gumu, až se ve vzduchu párkrát otočila, než s tichým žbluňknutím dopadla do vody, a obrátil se na hromotluka, který seděl vedle něj.

„Kdo je to děvče?“ zeptal se.

„Jaký děvče?“

„Tamhle ta maličká, co tak čile kmitá nožkami.“

„To je dcera Aindréise Ó Fionnachta, jak má na hrázi krám s náčiním.“

„Aindréis Ó Fionnachta?“ opakoval de Búrca zamýšleně. „Takovej černej vysokej?“ vyhrknul vzápětí.

„Přesně tak.“

„A pod levým uchem má znamínko?“

„Ba že má, a pořádný.“

„A chybí mu špička palce na pravý ruce.“

„Nejspíš ho dobře znáš.“

De Búrca seskočil z obrubně, popadl deštník a spěchal pryč. Přehnal se přes most a zastavil až na hrázi.

Ó Fionnachta prodával hlavně vybavení pro loďáře a cizinci chvíli trvalo, než si rozmyslel, co by si pořídil.

Za šestipenci háčků na makrely,“ řekl, když konečně vešel.

Za pultem stál sám majitel a podával mu, oč požádal.

„Copak už nepoznáš starýho bracha? Ztratil jsi paměť, co?“ pustil se do něj de Búrca.

Obchodník si ho prohlížel.

„Nejsi ty náhodou Séamus de Búrca? Vypadáš totiž, jako bys mu z oka vypadl.“

„Přesně tak, jsem to já.“

Ó Fionnachta ho vřele uvítal. Vždyť se od té doby, co byli oba za prací v Americe, nesetkali.

Pozval kamaráda do kumbálu za obchodem, sedli si, nalili si po skleničce a dali se do řeči.

„Jak dlouho to jen může být, co jsme se naposled viděli v Panamě?“ zeptal se obchodník.

„Letos o Vánocích to bude sedmadvacet let.“

„Určitě máš ženu.“

„Nemám. Na ženění nebylo kdy.“

„Ale přišel sis nejspíš na pěkný peníze, Séamusi?“

„To nepopírám.“

Slyšeli, jak se v obchodě nějaký námořník domáhá pár sáhů lana. Obchodník zašel ke dveřím a vyzval ho,

aby se na chvíli posadil, že ho dlouho nezdrží. Dolil sobě i příteli.

„Však ty jistě taky,“ řekl de Búrca, „to se rozumí.“

„Vůbec ne. Navíc mi umřela žena a na krku mi zůstala horda děcek. Jedinej synek, jinak samý děvčata.“

„Vážně?“

Námořník v obchodě už začal být netrpělivý, a tak ho obchodník musel jít obsloužit. De Búrca zůstal sám a usilovně přemýšlel. Proč by vlastně zase někam jezdil? Copak už si nevydělal dost? Bylo by příjemné si po tolika letech dřiny konečně trochu odpočinout. A našel by na světě lepší místo, kde by mohl v klidu dožít, než svůj rodný kraj? Odjížděl z Ameriky s tím, že se v Irsku zdrží jen nakrátko. Ale teď už tu otálel několik měsíců a jeho vůle vrátit se s každým dalším dnem slábla. Na vině bylo ono dávné, dobře známé kouzlo – vůně domoviny.

Když se Ó Fionnachta vrátil z obchodu, známý hned spustil:

„Přijel jsem domů, abych se oženil, Aindreísi. Už mě to v daleký cizině netěší.“

„Jeden z de Blácovejch prodává kousek za Cnoc Mórem hospodářství, jestli to tam trochu znáš. Chce sice dvanáct set, ale za tisíc liber by to mohlo být tvoje. Stavení je to moc pěkný, jak panskej dům.“

„Poslyš, máš vůz?“ zeptal se de Búrca.

„Mám.“

„Tak dej zapřáhnout a zajedem se tam podívat.“

Než byli koně v postroji, bavili se ti dva dál.

„Jsi ty ale hlava dřavá, Aindreísi,“ řekl de Búrca. „Copak jsi zapomněl, jak jsme si tenkrát o Vánocích

slíbili, že jestli se jednomu z nás narodí dcera, nezůstane ten druhý na ocet?“

„I nezapomněl,“ opáčil Ó Fionnachta, „a svý slovo taky dodržím, pokud se ukáže, že jsi s těmi penězi nemluvil jen tak do větru.“

„Jen jestli ona bude chtít.“

„A pročpak by nechtěla?“

„Ženský jsou dneska nevyzpytatelný. Jen se podívej na Anglii, co si tam vymýšlejí za hlouposti.“

Než byl povoz připraven, byla ruka v rukávě.

O pár dní později si Ó Fionnachta našel večer příležitost, aby dceři sdělil, že pro ni má ženicha. Jenomže jí se nelíbil a zařekla se, že ho nechce. Zapřísahal ji, Máire se vzpouzela...

Nakonec si ho přece vzala.

Hospodářství v Cnoc Móru měli pěkné, to se musí nechat, a všechno, co k takovému panství patří. Dům kdysi stavěli pro jednoho urozeného pána, ale ten potom zchudl, usedlost prodal a odstěhoval se. Není divu, že si všichni říkali, jaká je to pro mladou Máire Fionnachtovou výhodná partie. Fionnachtovic přece třeli bídu s nouzí i za svých nejlepších dnů. A co na tom, že ženich byl už ve věku, vždyť koho by napadlo, že mu táhne na padesát? V celé farnosti by se nenašel mládenec, co by se uměl k práci postavit s takovým elánem. Však na něj byla radost pohledět, když se pustil do díla. A jak se kolem ní pořád točil! A ona přitom byla taková bledá, skleslá, neduživá.

Sousedé měli pravdu. De Búrca byl pořádný kus chlapa. A měl se stejně čile k práci jako ke své ženušce.

Jenže ji to pranic netěšilo. A ze všeho nejvíc ji přitom dráždil způsob, jímž jí svou náklonnost dával najevo. Zdál se jí neotesaný a hrubý. Snad byly na vině tvrdé zkušenosti z Ameriky, možná to bylo tím, jak celé roky jen dřel a čím vším si v cizině prošel, ale vždycky, když se k ní přiblížil, roztřásla se strachy, že by jí mohl chtít projevit náklonnost. Jakmile se jí dotkl, projela jí vlna odporu a naskákala jí husí kůže.

Za nic na světě by se k těm pocitům nepřiznala. Myslela si, že jsou hříšné a snažila se je zapudit. Ale stejně se vždycky v duchu zaradovala, když za ní přišel s tím, že vyráží někam na trh a nebude pár dní doma. Nedokázala si pomoci. Neuměla ho mít ráda tak, jako má žena milovat muže, a jakmile odjel, snažila se dopídit, jestli některé její známé také prožívají podobná muka.

Nevěděl si s ní rady. Byl mazaný, bystrý a energický. Pokud šlo o dojednávání obchodů, těžko se mu někdo vyrovnal. V otázkách trhu a politiky se vyznal, ale neuměl jednat s lidmi, kteří nebyli stejně draví a houževnatí jako on. Nebylo možné určit, jestli ho tak zatvrdil život v cizině, úmorná práce a honba za penězi, anebo je drsný od přírody.

Často, když byla jeho žena nevrlá a podrážděná, bývalo by stačilo jediné slůvko, aby ji utěšil. Jenže on vždycky plácl něco obhroublého, čím všechno jen zhoršil. Často si její nespokojenosti všímal, ale nechápal, co je příčinou. Nikdy předtím se s takovou ženou nesetkal.

Všechny ty, s nimiž přišel do styku v Americe, vděčně přijímaly každou lichotku a pozornost.

Rozhodl se, že jí koupí dárek, něco opravdu výjimečného, čím by snad dokázal rozptýlit její podivné nálady a chmury. Vypravil se za tím účelem zvláště do Gaillimhi. Prošel všechny obchody, až se nakonec rozhodl pro překrásné šaty z lesklého hedvábí, ušité podle poslední módy. A k tomu navíc ještě vybral velkou zlatou brož. Vždycky byl ke své ženě velkomyslný, ale koupí těch darů se vydal z peněz. To však nebylo důležité. Představoval si, jak se jí rozzáří oči, až je uvidí.

Měla ohromnou radost. Tak krásné šaty prý nikdy neviděla a střih byl podle ní dokonalý. Když jí je přidržel k tělu, zdály se tak úzké, že by je neoblékla ani ta nejútlejší žena.

Vzala si je od něj, aby je vyzkoušela.

„Jsem ti tak vděčná, Séamusi, mockrát děkuju,“ řekla.

Oblékla se a šaty byly už od pohledu těsné. Hned jí to také pověděl.

„Ale mně se líbí, Séamusi! Navíc se to tak dneska nosí.“

„A co až je za měsíc za dva neoblíkneš vůbec?“ Řekl jí toho ještě spoustu, co ji mrzelo a dráždilo a co zde raději nebudeme opakovat. Když nepřestával, rozplakala se a odběhla do svého pokojíku.

Litoval, že se jí dotknul. Věděl, že takové řeči nemá ráda, a tak zaklepal na dveře, aby se omluvil. Ale nechtěla otevřít.

„Otevři ty dveře,“ řekl.

„Neotevřu,“ vzdorovala.

Začínal soptit.

„Čím jsi ode mě dál, tím líp pro mě,“ řekla.

Otevřela dveře na malou škvírku a vyhodila šaty ven.

„A až budeš chtít příště dělat granda, mně dárky nekupuj.“

To ho rozlítilo. Dlouho tam stál a přemýšlel, co dělat. Nejradši by dveře vyrazil a přinutil ji k poslušnosti, ale nakonec si to rozmyslel. Sebral drahocenné šaty a hodil je rovnou do ohně.

„K čertu s ní!“ zakřičel. „Však já ji ještě naučím.“ A s tím vyšel z domu, vyhoupl se na svého bělouše a nezastavil se, dokud nedorazil do města.

Kdo ho tehdy večer potkal, potvrdí, že klel jako šílený a ubohého koně nemilosrdně bodal do slabin.

Její dítě nespatrilo nikdy světlo světa. Přestože z Gaillimhi přivolali hned dva lékaře, chlapeček se narodil mrtvý a doktoři se shodli na tom, že kdyby měla Máire rodit znovu, sama nepřežije.

Když se uzdravila, manžel se o ni už nezajímal jako dřív. Začal tou dobou jezdit z trhu na trh a skupovat skot pro svoje pastviny v Cnoc Móru, takže ho často celý týden neviděla a netušila, co s ním je. To ji nijak netížilo. Dokonce ani když byl doma, skoro spolu nemluvili. Ráno vždycky vstal, nasnídal se a šel obhlédnout dobytek. Vracel se až k večeri. Často dlouho do noci vysedával v kuchyni s kumpány, hrál karty a hýřil. Vždycky hodně pil, ale byl silný jako býk a držel se v mezích. Jenže postupem času nad ním pití získávalo vrch a nežádka si šel lehnout až nad ránem. Se ženou

mnohdy celé dny ani nepromluvil, jen když se chtěl ujistit, jestli udělala to nebo ono nebo jestli jí nechybí peníze na domácnost.

Domýšlela se, že v jeho očích ztratila veškerou váhu, a kde chybí úcta, tam není ani láska. Byla za to vděčná. Nejlepší by bylo, kdyby si jí přestal všímat vůbec. Je to trápení, litovala se, mít život svázaný s někým, koho nemůže vystát. Ale co mohla dělat?

Mezitím skoupil další a další pastviny v okolí, a když se jednou večer vrátil z Gaillimhi namol, dozvěděla se, co ho nejvíc hněte.

„Ani píď nedostane, jen ať se nenaparuje,“ drmolil si pro sebe, zatímco seděl u ohně a ona mu chystala večěři.

„Nic nedostane, parchant jeden, lotr zatracenej, hulvát jeden hanebná,“ bručel si dál a jí si nevšímal.

Vzápětí se ukázalo, o čem to mluví.

„Možná je pravda, že po mně nemá kdo dědit, ale on ani nikdo z tý jeho famílie si na nic z toho, co je moje, nepřijde. To radši všechno prodám a peníze zahodím do moře.“

Vtom zvedl hlavu a uviděl ji, jak tam stojí. Bylo pozdě v noci. Vstala předtím z postele, aby ho pustila dovnitř, z obavy, že by si venku na studených kamenech uhnal smrt. Kdyby ho potkalo neštěstí někde daleko od domova, bez jejího vědomí, nijak by ji to nezakrušilo, tohle však přece bylo něco jiného. Jenomže jak na ni v tu chvíli pohlédl a ona mu uviděla do tváře, napadlo ji, že nic tak ohyzdného ještě nikdy neviděla – a doufala, že už nikdy neuvidí. Chtěla před ním utéct

a schovat se u sebe pokoji, ale prohodil nějakou oplzlost a chytil ji za rameno.

Naštěstí byl tak zpitý, že se jí podařilo vyklouznout. Svalil se na zem a zůstal na studené kamenné podlaze ležet až do rána.

Harcoval na svém bělouši od města k městu, z jednoho trhu na další. Často ho vídali, jak jede nocí a podřimuje v sedle, zatímco kůň si sám vybírá cestu. Ona vysedávala doma a kdykoli se měl vrátit, nešla spát, dokud nedorazil. Ne snad, že by se ho nemohla dočkat, ale seděla u okna a napínala uši, jestli se na cestě ozve klapot koňských kopyt. A přitom doufala, že už jej nikdy neuslyší, že opilec jednou přebere tak, že cestou spadne a rozrazí si lebku.

Vybavovaly se jí v těch chvílích před očima nejrůznější věci. Představovala si, jak jí ráno domů přinášejí nebožtíka, jak za ní chodí sousedé a jak ji litují, že přišla o tak hodného muže, a uvažovala, co by jim odpověděla a jestli by dokázala alespoň naoko truchlit.

Ale byla to dobrá, pobožná duše a takové myšlenky jí přicházely samy od sebe, nikdy je sama nepřivolávala.

Pak vždycky v dálce zaslechla cvakání kopyt na tvrdé cestě a snažila se sluchem odhadnout, v jakém je stavu. Už po hlase poznala, kolik toho vypil, a věděla tak předem, čeho se obávat. Nejhorší to bylo, když byl jen nalíznutý a pokoušel se o ty svoje oplzlé něžnosti. Vyhýbala se mu, seč mohla, ale většinou neunikla. Jak jen ho nenáviděla! Jak se jí hnusil jeho těžký, pitím nasáklý dech! Byla však od přírody bázlivá a nejspíš by se nikdy neodhodlala k činu, nebýt toho, co jí jednou ráno

vmetl u snídaně. Došlo jí, jak jí opovrhuje, a že je pro něj jako žena bezcenná, když mu nemůže dát dědice.

Než opět odjel, ublížil jí ještě spoustou nešetrných slov. Dívala se za ním, jak se vzdaluje na hřbetě bělouše, a modlila se, aby se už nikdy nevrátil.

Večer však stála jako vždycky na svém místě u okna a poslouchala, jestli se ozve klapot kopyt. Odbila půl-noc, pak jedna hodina, druhá, třetí, ale po něm stále ani vidu ani slechu. Měla dost času přemýšlet o svém bědném životě a došlo jí, že nejvíc ze všeho ji drásá, co jí řekl toho dne ráno, a hlavně způsob, jakým to podal. Byla jasná, měsíčná noc a ji najednou přepadla touha jít ven.

Vyšla před dům, a jakmile se ocitla na cestě, věděla, že se dovnitř už nevrátí. Přitáhla si plášť těsněji k tělu a vyrazila směrem k městu. Zastavila se, až když za roz-
břesku přišla ke dveřím otcova domu.

Po třech dnech si pro ni de Búrca přišel. Ó Fionnachta byl doma a zavedl ho do místnosti za obchodem. Nalil mu jako vždycky.

„Tohle je mrzutá věc,“ začal Ó Fionnachta.

„To ona je na vině,“ ohradil se de Búrca.

Její otec znal jen část pravdy, s mnohým se mu ostý-
chala svěřit. Ale i kdyby mu byla řekla všechno, stejně by nepochopil. Myslel si, že je to jen ženský rozmar a že se dá všechno zase snadno do pořádku. Snažil se ji přimět, aby se k muži vrátila, jenže ona se vzpouzela. Podle něj šlo jen o mladickou bujnost a nerozvážnost, ale